

Wie mocht daartegenover zwijgen? Maar wie niet zweeg en sprak (dat is: zich vrijmaakte) werd uit het ambt verdreven (dat was de scheuring!). En hoevele werden niet tot spreken opgejaagd? Als hij wil kan Ds Schep van mij een aantal namen van predikanten krijgen, die van zichzelf niets zeiden, maar die door collegae tot een verklaring van instemming geprest werden en toen zij dat weigerden uit het ambt gestoten werden. Moesten die dat toen maar zoo laten? Hadden zij niet de roeping door te gaan met het werk waartoe Christus hen geroepen en waaruit Hij hen niet ontslagen had?

Het laat zich wel gemakkelijk zeggen, dat men „den weg van 'menigmaal herhaalde gravamen' (pag. 75) had moeten gaan. Maar hoe verging het het voorstel „Amsterdam (Ds S. G. de Graaf)”? Men leze nog eens „Reformatiestemmen” van 26/10-'44 en 4 en 14 Jan. '45. Over dit sympathieke voorstel heeft de Commissie nooit vergaderd! Alleen Prof. Grosheide schreef er een afwijzend rapportje over, dat ingediend werd alsof het van de Commissie was. Zoo bracht men gravamina om hals reeds voor zij ter Synode waren! En dit pad hadden we moeten gaan? Maar we ZIJN het gegaan. Tot het einde toe! Den weg van het menigmaal herhaalde gravamen. En..... we zouden dien weg weer gegaan zijn, was hij niet opgebroken geworden! Hier worde herinnerd aan wat Prof. Dr K. Schilder aan de Synode schreef: „..... als het in een kerk mis is, er is nog wat te redden „stel dan het conflict tusschen Gods Woord en haar aan de orde..... Breng de kerk tot „Entscheidung”, dwing haar tot een principieele beslissing. En eerst als zoo'n welbewuste afgedwongen beslissing gevallen is, eerst dan is het tafellaken doorgesneden; en als ge dan zóó erult geworpen zijt, dan loopt de lijn van het fundament van apostelen en profeten dóór, daar waar gij staat” (K. C. van Spronsen: De waarheid luistert nauw, pag. 65/66). Er was nu een „Entscheidung” gekomen. Er was uitgeworpen! Toen had ieder maar de lijn van het fundament van Apostelen en Profeten te volgen. Ds Schep moet niet voorbijzien wat er gebeurd was!

Ook worde herinnerd aan wat de Friesche Predikanten in hun aangehaalde boekje schrijven op pag. 26: „Wij begonnen daartoe met op te merken, dat een zonder meer verder gaan met het zenden van bezwaarschriften naar de Gen. Synodes onzer kerken ons voorshands onvruchtbaar lijkt”.

DS SCHEP STELT DE VRIJMAKING VERKEERD VOOR.

Het staat nu wel niet met zooveel woorden in zijn brochure, maar heel het betoog heeft tot achtergrond: De vrijmaking was wegloopen! Dat had men niet moeten doen. Men moest den weg van het herhaalde gravamen gaan.

Het is dezelfde redeneering, die de orthodoxie in de Hervormde Kerk al jaar en dag tegenover de Afscheiding laat hooren. Daarbij doet dan ook het verkeerd gebruikte beeld van de kinderen, die bij moeder moesten blijven, opgeld. Alsof de kinderen hier niet zelf de moeder zijn!

Doch niemand is weggelopen eer door een klare afsluitende handeling aan allen gezegd was: Gij, die onze (verkeerde) leer niet wilt aanvaarden en die voor ons (vermeend) gezag niet wilt buigen — wordt in ons midden niet geduld. En het is die UITWERPING, die uiteengegreven heeft. Zoo moet men niet redeneeren: De vrijgemaakten hadden niet heen moeten gaan. Maar: wij hadden niet weg moeten zenden.

Door te redeneeren gelijk hij doet, gaat Ds Schep van een verkeerde voorstelling der vrijmaking uit; en schiet hij telkens naast zijn doel.

In ditzelfde verband moet opgemerkt, dat de „eenheid” niet meer gemaakt behoeft te worden. God heeft haar reeds gegeven. Hij heeft een groot deel der kerken bij de eenigheid der leer bewaard. En al wat nu te doen is, is dat ieder deze eenigheid voort voort onderhoude en niet bestrijde.

Maar Ds Schep stelt het à la Oosterbeek, alsof „de Geref. Kerken sinds 1944 in gescheidenheid leven”. Dit verwondert ons niet zoo. Want gelijk eertijds naar zijn eigen zeggen „felle verontwaardiging” hem verhinderde juist te zien, zoo verhindert het gaan op een verkeerd pad hem nog het werk Gods in de vrijmaking goed te zien. Doch daardoor vindt veel van zijn critiek op de vrijmaking bij ons geen erkenning.

Want Ds Schep kan zijn brochure wel besluiten met het zeggen: „Zo (n.l. door tot „beking” en eenheid te roepen) maken zij, die de vrijmaking hartgrondig verwerpen, gelijk schrijver dezes, zich vrij. Vrij in hun conscientie voor God. Vrij van de zonden van hun kerk, die zij liefhebben”..... maar dit zijn slechts woorden!

Vrij van de zonden van zijn kerk.....?

In de Kerkbode voor Drente (zie Perschoon van De Reformatie van 29/1-'49) toonde ik nog pas aan, dat Ds Schep de zonden van zijn Kerk voor den Rechter mee tracht te verdedigen! En hij laat collecteeren voor de Theol. School, die de door hem te eng bevonden leerbinding als schoon en kerkvergaderend prijst. Ook zegt hij in zijn ambt „weest gegroet” tot hen, die naar zijn eigen oordeel de eenheid der belijdenis schenden. Maar „hartgrondig” houdt hij zich in zijn ambt ver van wie voor de door hem geprezen leer lijden en strijden.

Men kan zich zoo doende wel inbeelden „zich vrij

te maken” van de zonden van zijn kerk, maar men blijft er mee verbonden door eigen verkeerde wilsbeslissing en dat verhindert het rechte zien.

Zoo biedt de brochure van Ds J. A. Schep ons een belijdenis zonder bekeering. Een belijdenis, dat hij tevoren verkeerd streed en niet goed leerde. Maar geen bekeering. Want hij blijft in het synodale schuitje. En daar roept hij wel „wat nu, wat nu?”..... maar het schuitje zal doorvaren, en..... Ds Schep meenemen,

DE CRISIS VAN HET GEZAG

in het bedrijfsleven (XV)

Aan het eind van zijn geschrift „De arbeider in de nieuwe samenleving” brengt prof. dr W. F. de Gaay Fortman in herinnering een preek van Talma, door dezen gehouden in een Zondagavonddienst tegen het einde der 19e eeuw in de kerk te Vlissingen, nadat hij des middags had gedebatteerd met Domela Nieuwenhuis, den bekenden anarchist en vroegeren Lutherischen predikant. In dien Zondagavonddienst, waartoe hij ook de bezoekers van die vergadering had uitgenoodigd, preekte Talma over den tekst uit Jes. 13 vs 12: „Ik zal maken, dat een man dierbaarder zal zijn dan goud, en een mensch dan fijn goud van Ofir”. Van deze preek van Talma zegt prof. de Gaay Fortman, dat zij „eenerzijds een getuigenis was tegen de bestaande economische verhoudingen en hen, die deze verdedigden, omdat daarvan een bedreiging uitging van „het menselijke in den mensch”, anderzijds tegen het socialisme van zijn dagen, omdat het zijn aandacht uitsluitend richtte op verbetering van de materiele positie van den arbeider en vergat, dat de broodvraag alleen niet beslissend is” (blz. 100). Wij weten niet of daarmee thema en verdeling van deze preek inderdaad zuiver en volledig zijn weergegeven, doch nemen aan dat in het bovenstaande wel geen grove onjuistheden zullen zijn binnengeslopen in de weergave. Wanneer prof. de Gaay Fortman op blz. 100 van zijn brochure deze interessante, historische mededeeling doet, dan komt hij daarbij vervolgens tot de constatering, dat sindsdien de mogelijkheid van een volledige ontplooiing van den arbeider als mensch, ook in het rechtsleven in feite door schier alle groepen is aanvaard. Het anarchisme kon geen vat krijgen op een betekenend aantal arbeiders, het consequente Marxisme heeft evenmin blijvend beslag op hen kunnen leggen, volgens den professor, en de ontwikkeling van het N.V.V. in de laatste jaren bewijst volgens hem, dat het besef voor de betekenis der geestelijke waarden daar groeiende is. Hij is dus optimistisch gestemd.

Het spijt ons, dat wij dit standpunt niet kunnen deelen. Op een ander tijdstip dan dit krijgen wij wellicht eens gelegenheid dit te motiveeren. Nu zou het ons te ver voeren.

Geheel in den geest van deze preek van Talma is ook de preek, die ds Jhr J. L. A. Martens van Sevenhoven over dezen tekst van Talma gehouden heeft. Deze predicaat is opgenomen in de uitgave Christendom en Maatschappij in een brochure, die zelfs tot titel draagt het opschrift boven deze preek: „Een mensch meer waard dan goud”, een duidelijke herinnering aan de woorden van Jes. 13 : 12 in de redactie van de Statenvertaling. (Uitgave Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland, 1948, uitgave Edececa, Hoorn.)

Deze preek kunnen wij wel beoordeelen, omdat zij voor ons ligt. Wij ontvingen deze brochure toegezonden door prof. dr W. F. de Gaay Fortman, wien wij daarvoor onzen hartelijken dank bij dezen betuigen.

Deze tekst uit Jes. 13 : 12 had Talma volgens ds Martens van Sevenhoven „gegrepen omdat dit woord Gods uitdrukking geeft aan de betekenissen van den mensch, in zijn afhankelijkheid van God, in zijn door Hem gestelde roeping en deze tekst werd voor hem de lamp voor den voet en het licht op het levenspad bij de ontwikkeling en ontplooiing der beginselen van de eigen plaats der Christelijk-socialen beweging”. De prediker vervolgt: „Zoo is deze tekst meermalen in Uw midden herhaald en op menige mijlpaal in den voortgang Uwer beweging ook voor de later komende mannen tot richtsnoer geweest”. De preek werd uitgesproken bij gelegenheid van de opening van de Kaderschool van het C.N.V. op 3 Jan. 1948. De prediker wijst zijn hoorders er op, in navolging van Talma, dat „Hij zal maken dat een man kostelijker is dan goud, ja dan veel fijn goud van Ofir. Het kostbaarste en het kostelijkste van deze aarde neemt de profeet Jesaja in opdracht Gods tot beeld, om uit te drukken, dat een man, een mensch, in waardij dat kostbaarste te boven gaat” (bl. 8). Vervolgens wordt opgemerkt, dat „de mensch alleen in onderwerping aan den Heere, in afgeleide soevereiniteit die hooge waarde kan bezitten en dien hoogen staat inneemt” (blz. 9).

„Los van den Heere brengt de mensch van zijn hooge roeping en waarde niets, maar dan ook niets terecht”. „Zoo komt de mensch met zijn hooge roeping ook schuldig te staan tegenover den Heere, dien hij loflet, tegenover zichzelf, doordat hij zijn plaats niet meer weet, tegenover den naaste, wien

tenzij — wat mogelijk is en door ons begeerd wordt — hij zich eens werkelijk komt vrij te maken.

A.

v. B.

Candidaats-examen

Voor het Candidaats-examen zijn geslaagd de heeren: G. Blijdorp, 1e Pijnackerstraat 110, Rotterdam en J. v. d. Haar, Ritzema Boslaan 22, Utrecht.

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

hij in hoogmoed en eigenwaarde, in eerezucht en zelfzucht, de hem toekomende plaats ten doode toe bestrijdt” (blz. 9). „Zoo zien wij door den loop der historie de tyrannen optreden, de machtige wereldheerschers, die de volkeren aan hun wil onderwerpen en hen tot willooze slaven maken van eigen eerezucht”. „Zoo zien wij telkens en niet in het minst in de ongebreedelde kapitalistische samenleving den mensch, van zijn persoonlijke waarde ontdaan, zooals het dikwijls zoo juist is uitgedrukt, verlengstuk worden van de machine, tot schakel worden die het bedrijf in stand houdt, op één lijn gesteld met de machine, of misschien zelfs wel minder gewaardeerd dan deze. Zoo zien wij de grauwe uniforme massa, waarin het individu met zijn hooge waarde volkomen onder gaat. Tegenover dat doodende gevaar zegt God: „Ik zal de hoovaardij der tyrannen vernederen en Ik zal den mensch maken kostelijker dan goud”. — Tot zoover de preek.

Volgens dezen dominee in elk geval, en waarschijnlijk ook volgens ds Talma, zegt zulks de HEERE der heirscharen en op aanwijzing van deze leeraars der Schrift is, zooals wij vernamen, deze tekst van Jes. 13 : 12 meermalen in den kring van het C.N.V. herhaald en op menige mijlpaal in den voortgang van deze beweging ook voor de later komende mannen tot richtsnoer geweest. De kaderschool is er mee ingewijd. — Dat wil dus alles bij elkaar nog wel wat zeggen.

Er behoort moed toe om tegen zooveel getuigen in te gaan.

En toch wagen we het met Gods Woord. Wij vragen: ZEGT DAT DE HEERE INDERDAAD IN JES. 13 : 12? Wij gelooven er niets van. Men leze er eenvoudig Jes. 13 op na, het hoofdstuk van den ondergang van Babel, die voorzegt wordt. Dat vers 12 van dien man door God dierbaarder gemaakt dan dicht goud en van dien mensch dierbaarder dan fijn goud van Ofir, staat midden tusschen van den hemel vallende sterren, verduisterde zon en niet lichtende maan, profetie van het eindgericht (vers 7 tot 11), en een beroerden hemel en een van haar plaats bewogen aarde, vanwege de verbolgenheid des HEEREN der heirscharen, en vanwege den dag Zijns hittigen toorns. Waarop volgen de apocalyptische beangstigende beelden, die doen zien, dat al wie gevonden wordt zal doorstoken worden, en al wie daarbij gevoegd is, zal door het zwaard vallen, ook zullen hunne kinderkens voor hunne oogen verpletterd worden, hunne huizen zullen geplunderd en hunne vrouwen geschonden worden (vers 13 tot 16).

Wie waagt het bij zulk een tafereel een hooggestemd lied aan te heffen op de waarde van den mensch, op „de hooge waarde van het individu”, wanneer God tes gerichte verschijnt en de goddeloozen verdeeld worden? Reeds eenvoudige lezing van dit Schriftgedeelte kan elken lezer ervan overtuigen, dat de betekenis van dien mensch, die dierbaarder is dan goud een totaal andere moet zijn, dan ons door deze predikers wordt voorgehouden. Het is geen zaak van verheugen, het is een zaak van namelooze verschrikking, de inhoud van dat twaalfde vers. En het valt te betreuren, dat Schriftverklaarders zoo klakkeloos op den klank van de Statenvertaling af een vers uit zijn verband rukken en dan een klinkende leuze gaan maken van hetgeen niets anders is dan een woord van onheilspellend gericht.

Ter nadere adstructie voor deze eenig goede exegese zooals deze reeds blijkt bij eenvoudige lezing van dit Schriftwoord, beroep ik mij thans op prof. dr J. Ridderbos. In de zaken, de laatste jaren kerkelijk aan de orde, is hij onze tegenstander, en weigeren wij te bukken onder het juk, waaronder hij de kerken gelegd heeft en houdt met anderen, voor zoover zij zich daarvan niet vrijmaakten. Wanneer wij op onze boekenkast wel eens een blik werpen, en daar ook publicaties van zijn hand zien staan, dan zeggen wij wel eens: hoe jammer toch dat ons oordeel over het kerkwerk van dezen man gedurende de laatste jaren zoo radicaal afwijzend moet zijn om Gods wil. Dat dit ons niet weerhoudt zijn werk uit het verleden te raadplegen zal nu blijken. Wij gaan eens na hoe prof. Ridderbos dat twaalfde vers van Jes. 13 vertaalt: „Ik zal stervelingen zeldzamer maken dan fijn goud, en menschen dan Ofir's edel metaal”. Boven dit gedeelte van Jes. 13 : 2 tot 22 schrijft de professor in de Korte Verklaring (J. H. Kok, 1922, Kampen) op blz. 88: „Het gericht over de stad”. En in zijn toelichting op dit vers schrijft hij: „Geen wonder, dat op zulk een